

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์เกี่ยวกับสันติศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสอนสันติศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนสถาบันอุดมศึกษาไทย และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการสอนสันติศึกษา วิธีการสอนสันติศึกษา ในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะได้ข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์เกี่ยวกับสันติศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ และจะได้รูปแบบการสอนสันติศึกษา วิธีการสอนสันติศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R₁) การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา ผู้เรียนสันติศึกษา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา นักศึกษารายวิชาสันติศึกษา การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาหน่วยงานด้านสันติวิธีในสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษาแนวทางการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษาและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาแบบสันติศึกษาในสถาบันการศึกษาในประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 (D₁) การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา โดยการจัดการสนทนากลุ่ม ผู้สอนรายวิชาด้านสันติศึกษา เพื่อยกร่างและออกแบบรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อนำไปใช้สอนในชั้นเรียนรายวิชาสันติศึกษาที่เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียนรายวิชาสันติศึกษาที่เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา โดยการถอดบทเรียนจากการจัดการสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้สอนเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบ และขอข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัย

วิธีการและขั้นตอนการวิจัย

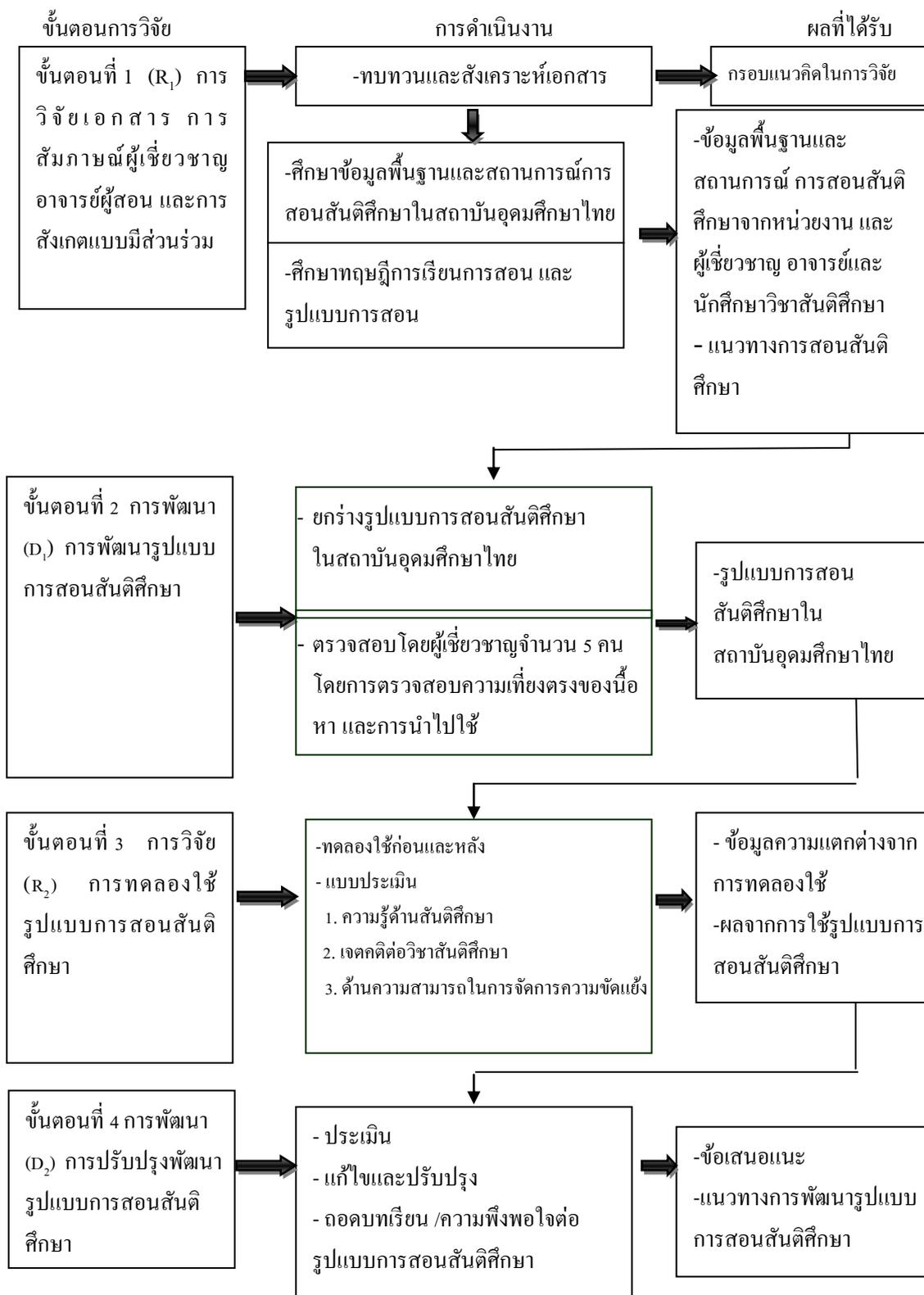
วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้สามารถแสดงไว้ในตารางที่ 8 แสดงวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา และแผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้รับ
1 (R ₁) การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม	1.เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย 2.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการสอนสันติศึกษา 3.เพื่อศึกษารูปแบบการสอนสันติศึกษา	1.ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2.การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา นักศึกษาวิชาสันติศึกษา การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาหน่วยงานด้านสันติวิธีในสถาบันอุดมศึกษาไทย	-เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -ผู้เชี่ยวชาญผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา นักศึกษาวิชาสันติศึกษา -หน่วยงานสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	- องค์ความรู้สันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย -สภาพปัญหาและความจำเป็นในการสอนสันติศึกษา - ข้อเสนอแนะในการสอนสันติศึกษา
2.(D ₁) การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา	1.เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบการสอนสันติศึกษา	1.การจัดการสนทนากลุ่มผู้สอนรายวิชาด้านสันติศึกษา 2. การยกกร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษา 4. การรับรอง / ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญสันติศึกษา จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และการนำไปใช้	-ผู้สอนสันติศึกษา -ผู้เชี่ยวชาญสันติศึกษา - การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและการนำไปใช้	-ร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษา

ตารางที่ 8 วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (ต่อ)

ขั้นตอนที่	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้รับ
3 (R ₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา	1. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา	1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียนรายวิชาสันติศึกษาที่เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง 2. การเก็บรวบรวมข้อมูล 3. การวิเคราะห์ข้อมูลผลการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ก่อนและหลังการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียน ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบวัดต่าง ๆ และเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดสนทนากลุ่ม	- ผู้สอนสันติศึกษากลุ่มตัวอย่าง - นักศึกษารายวิชาสันติศึกษากลุ่มตัวอย่าง 2 ห้องเรียน	- การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ห้องเรียน
4.(D ₂) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา	1. เพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย 2. เพื่อประเมินความพึงพอใจรูปแบบการสอนสันติศึกษา	1. การถอดบทเรียนจากการจัดการสนทนากลุ่ม อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา เพื่อประเมินและพัฒนา รูปแบบ 2. ขอข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัย 3. สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัย	- ผู้สอนสันติศึกษา - ผลการประเมินทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการทดลองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียน	- รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนการดำเนินงาน งานวิจัยการพัฒนาแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 (R₁) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
ผู้บริหารหน่วยงานสันติศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยทั่วไป อาจารย์ผู้สอน นักศึกษารายวิชาสันติศึกษา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

เพื่อให้ได้เรียนรู้ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษาและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาแบบสันติศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาจากในประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์สภาพข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสันติศึกษา การจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในหน่วยงานด้านสันติศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูลเอกสาร

1. เอกสารบทบาทและภารกิจของหน่วยงานด้านสันติศึกษา จำนวน 9 แห่ง
2. เอกสารงานวิจัย หรือบทความของหน่วยงานด้านสันติศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีการเรียนการสอน และทฤษฎีสันติศึกษา สันติวิธี

แหล่งข้อมูลบุคคล

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานด้านสันติศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสันติศึกษา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จำนวน 8 คน
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานศึกษาทั่วไป โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสันติศึกษา จำนวน 7 คน
3. แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสันติศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสันติศึกษา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 คน
4. แหล่งข้อมูลที่เป็นอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสันติศึกษา จำนวน 5 คน
5. แหล่งข้อมูลที่เป็นอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเกี่ยวกับการสอนสันติศึกษา จำนวน 4 คน
6. แหล่งข้อมูลที่เป็นนักศึกษารายวิชาสันติศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสันติศึกษา จำนวน 16 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ความรู้สันติศึกษา และการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีขั้นตอนและวิธีการศึกษา ดังนี้

1.1 ข้อมูลที่สืบค้น ศึกษาจากเอกสารที่นำเสนอแนวคิด แนวทาง และกระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษา (Peace Studies) ได้แก่ บทความวิชาการ ตำรา บทสัมภาษณ์ งานวิจัยทั้งที่เป็นหนังสือ และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ CD-ROM และเว็บไซต์ เอกสาร เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาแบบสันติศึกษาที่องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาแบบสันติศึกษา รวมถึงคำให้สัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 แหล่งข้อมูลสำคัญ ศึกษาเอกสารงานวิจัยหรือบทความของสถาบันการศึกษาหรือองค์กรที่จัดการเรียนรู้แบบสันติศึกษาในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น

- เอกสารงานวิจัย หรือบทความของหน่วยงาน สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่จัดการเรียนรู้แบบสันติศึกษาในประเทศไทย และสถาบันสันติศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์ศึกษาสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

1.3 การคัดเลือกเอกสาร พิจารณาจากเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือโดยให้ความสำคัญกับผู้เขียนที่มีประสบการณ์และมีบทบาททางวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการตรงตามเนื้อหา อีกทั้งให้ความสำคัญด้านแหล่งผลิตที่เป็นหน่วยงาน ที่มีบทบาทในการจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลด้านการวิจัย และวิทยานิพนธ์ได้ตรวจสอบจากสถาบันการศึกษาที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่ได้ชี้แนะเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติม

1.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับ ผู้บริหารหน่วยงานสันติศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติศึกษา และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาสันติศึกษา โดยการคัดเลือกผู้บริหารหน่วยงานสันติศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติศึกษาที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถทางด้านสันติศึกษา มีผลงานเป็นที่ยอมรับ และมีชื่อเสียงเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ไม่น้อยกว่า 3 ปี ดังนี้

1.4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับผู้บริหารหน่วยงานสันติศึกษา ในองค์กรสันติวิธี จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และสถาบันสันติศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับผู้เชี่ยวชาญด้านสันติศึกษา จำนวน 7 คน ได้แก่ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รศ.ดร.โคทม อาริยา สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, รศ. ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล ผู้เชี่ยวชาญศูนย์ศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พระไพศาล วิสาโล วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ รศ.ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญจากร) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และท่านอาจารย์मितชูโอะ ชิบายาฮิ

1.4.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 7 คน ได้แก่ ผศ.ดร. วีระพันธ์ รังสีวิจิตรประภา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ดร.ประภาศ ปานเจียง คณบดีคณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, รศ.นฤมล ชีรวัฒน์ หัวหน้าสาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อาจารย์อชิป ปทุมวรรณ ผู้อำนวยการกองการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยนเรศวร, ดร.สุจิริรา หาผล คณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น อาจารย์ปฎิญา ธรรมเมือง หัวหน้าสาขาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเนชั่น และดร.เลิศชาย ศิริชัย คณบดีสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

1.4.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์สุเมษย์ หนกหลัง อาจารย์ประจำวิชามนุษย์กับสันติภาพ สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, อาจารย์กรรณิกา อุตสาสาร อาจารย์ประจำวิชา ความเป็นธรรมทางสังคมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, อาจารย์พิกุล อธิธิ์ริญวงศ์ อาจารย์ประจำวิชา การจัดการความขัดแย้ง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อาจารย์รัชชชัย ป็องศรี อาจารย์ประจำวิชาวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผศ.ดร. ณัฐพล จิตรนิรัตน์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

1.4.5 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลได้สมบูรณ์จำนวน 4 คน ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพื่อใช้ในการวิจัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการบันทึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประมวลข้อมูลที่สืบค้นหา จัดจำแนกประเภทข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการคัดเลือกสถานที่เพื่อทำการศึกษา ผู้วิจัยเลือกมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนทางด้านสันติศึกษาแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยพายัพ และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

การคัดเลือกรายวิชา คณะวิชา และมหาวิทยาลัย พิจารณาจากอาจารย์ผู้สอนใน มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยพายัพ และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ที่มีแนวทางการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในคุณค่าความเป็นมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ในตัวผู้เรียน และมีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาสันติศึกษาที่ตนเป็นผู้สอน

คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยได้คัดเลือกอาจารย์จำนวน 7 คน ใน 5 มหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการส่งเสริมสันติศึกษาอุดมศึกษา ซึ่งล้วนมีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาสันติศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีการฝึกปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้สันติศึกษาและสันติวิธีมาเป็นเวลาประมาณ 1 ปี จากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาที่ศึกษาทางด้านสันติศึกษา

รายวิชาที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกอาจารย์ 5 ท่านที่ยินดีให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาการจัดการกระบวนการเรียนรู้รายวิชาที่อาจารย์แต่ละท่านเป็นผู้สอน และเนื่องจากอาจารย์ทั้ง 5 คน สังกัดอยู่ในคณะและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้สามารถได้ข้อมูลของการจัดการศึกษาตามแนวสันติศึกษาในบริบทที่แตกต่าง ดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 รายวิชาที่ศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รายวิชา	คณะ/หน่วยงาน	มหาวิทยาลัย	อาจารย์ผู้สอน
1.การแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี	สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา	มหาวิทยาลัยมหิดล	ดร.เอกพันธ์ ปิณฑาวณิช
2. สังคม สงคราม และสันติ	สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา	มหาวิทยาลัยมหิดล	ดร.ชาญชัย ชัยสุขโกศล
3. สันติภาพกับความสมานฉันท์	สำนักวิชาศึกษาทั่วไป	มหาวิทยาลัยพายัพ	ดร.ประสิทธิ์ ฤกษ์พิศุทธิ์
4. มนุษย์กับสันติภาพ (สังเกตแบบมีส่วนร่วม)	สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	อาจารย์ชัชฎา ประเทืองรัตนนา
5.การจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์	อาจารย์พิมลมาศ เนตรมัย

ระยะเวลาที่ศึกษา ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียนทั้ง 5 รายวิชาใน 4 มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนสิงหาคม 2556 – กันยายน 2556

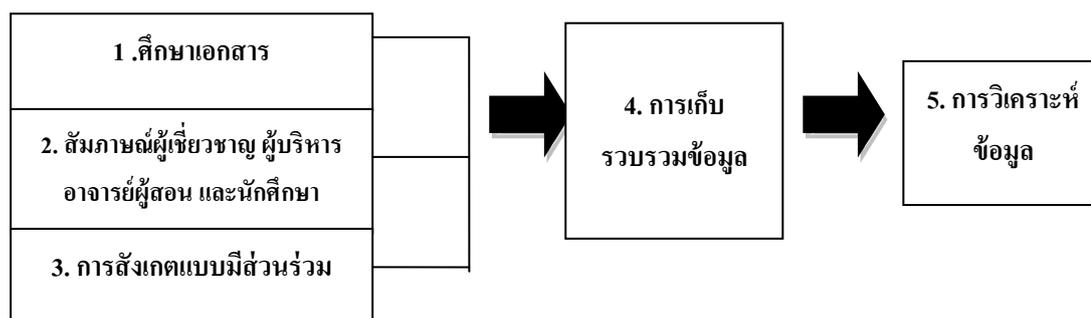
1.4.6 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เรียนรายวิชาสันติศึกษา จำนวน 16 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักศึกษา และความต้องการของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษา ได้แก่ นักศึกษารายวิชาการศึกษาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 8 คน และนักศึกษารายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 8 คน ประจำปีการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาแนวคิดสันติศึกษาในปรัชญา และพันธกิจของสถาบัน ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษา และศึกษาในประเด็นที่สนใจศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่

1.5.1 ข้อมูลพื้นฐานในรายวิชาสันติศึกษา ได้แก่ คำอธิบายรายวิชา เนื้อหา รายวิชา อาจารย์ผู้สอน วิทยากร และนักศึกษารายวิชาสันติศึกษา

1.5.2 แนวทางการสอนสันติศึกษา ได้แก่ กิจกรรม รูปแบบ วิธีการหรือ กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบสันติศึกษา

จากนั้นจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาเป็นแนวทางในการตั้งข้อสังเกตและเก็บ ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนตามแนวสันติศึกษาในรายวิชาสันติศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ในขั้นตอนต่อไป สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 7 แสดงขั้นตอนที่ 1 (R₁) การวิจัย ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และตารางที่ 10 สรุป วิธดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1 (R₁) การวิจัยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 แสดงขั้นตอนที่ 1 (R₁) การวิจัยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ตารางที่ 10 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1 (R₁) การวิจัยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	การวิเคราะห์เอกสาร	-เอกสารบทบาทและภารกิจของหน่วยงานด้านสันติศึกษา จำนวน 9 แห่ง -เอกสารงานวิจัยหรือบทความของหน่วยงานด้านสันติศึกษา -งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีการสอน และ ทฤษฎีสันติศึกษา สันติวิธี	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ข้อมูลพื้นฐานด้านสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดการเรียน การสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	1. การวิเคราะห์เอกสาร 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก	1. เอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสันติศึกษา 2. ผู้บริหารหน่วยงานสันติศึกษา จำนวน 8 คน ผู้บริหารศึกษาทั่วไป จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน 3. อาจารย์ผู้สอน จำนวน 9 คน และ	1. แบบวิเคราะห์เอกสาร 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	1. ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสันติศึกษา 2. รูปแบบการสอนสันติศึกษา

ตารางที่ 10 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1 (R₁) การวิจัยศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
		4. นักศึกษา รายวิชาสันติศึกษา จำนวน 16 คน			
เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การวิเคราะห์เอกสาร	ทฤษฎีการเรียนการสอน ทฤษฎีสันติศึกษาและสันติวิธี	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ขั้นตอนที่ 2 (D₁) การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา

เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมี วัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูลเอกสาร

1. เอกสารงานวิจัย หรือบทความของหน่วยงานด้านสันติศึกษา
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีการเรียนการสอน และทฤษฎีสันติศึกษา สันติวิธี

แหล่งข้อมูลบุคคล

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นอาจารย์ผู้สอนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 3 ครั้ง

ตัวแปรที่ศึกษา

ความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาประสิทธิภาพผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่มีคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบวัดความรู้สันติศึกษาของนักศึกษา จำนวน 52 ข้อ
2. แบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษา เป็นแบบประเมินเจตคติจำนวน 39 ข้อ
3. แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษา จากการประเมินของอาจารย์ผู้สอนและผู้วิจัย จำนวน 17 ข้อ
4. แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 15 ข้อ
5. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
6. แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal)
7. แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
8. แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม ของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
9. แบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 17 ข้อ จากการประเมินของอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติศึกษา

เครื่องมือและประเมินดังกล่าว มีรายละเอียดของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เกณฑ์การประเมิน และการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความสำคัญต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการมีเครื่องมือที่มีคุณภาพจะทำให้งานวิจัยดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือแต่ละฉบับดังนี้

1.1 แบบวัดความรู้สันติศึกษาของนักศึกษา จำนวน 52 ข้อ

1.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความรู้สันติศึกษา จำนวน 60 ข้อ

1.1.2 สร้างแบบทดสอบที่สามารถวัดความรู้สันติศึกษา จำนวน 60 ข้อ ที่มีตัวเลือก A B C D ถ้าทำถูกได้ 1 คะแนน ทำผิดได้ 0 คะแนน โดยข้อคำถามในแบบทดสอบความรู้ต้องครอบคลุมประเด็นความรู้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจสันติศึกษาและการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

1.1.3 นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.1.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้สันติศึกษามาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้ข้อคำถามที่สามารถวัดความรู้สันติศึกษา จำนวน 55 ข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบความรู้สันติศึกษา

1.1.5 นำแบบวัดความรู้สันติศึกษาไปทดลองใช้กับนักศึกษารายวิชาสันติศึกษากับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน เพื่อนำผลที่ได้มาทดสอบค่าความยากง่ายเป็นรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์ค่า P ระหว่าง 0.20 – 0.80 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดความรู้สันติศึกษามีค่า P ระหว่าง 0.20 – 0.80 มีจำนวน 52 ข้อ แล้วจึงนำข้อที่ผ่านการทดสอบมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความรู้สันติศึกษา

1.1.6 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรู้สันติศึกษาโดยใช้สูตร KR -20 ของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้คือ แบบวัดความรู้สันติศึกษามีค่าความเชื่อมั่น .79

1.2 แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา จำนวน 39 ข้อ

1.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา

1.2.2 สร้างแบบวัดเจตคติที่สามารถวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา จำนวน 45 ข้อ โดยข้อคำถามในแบบวัดเจตคติต้องครอบคลุมประเด็นเจตคติด้านสันติศึกษา ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ที่มีต่อความขัดแย้ง และความรุนแรง และการจัดการความขัดแย้ง

1.2.3 นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.2.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษามาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือก

ได้ข้อคำถามที่สามารถวัดเจตคติด้านสันติศึกษา จำนวน 41 ข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษา

1.2.5 นำแบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษาไปทดลองใช้กับนักศึกษารายวิชาสันติศึกษากับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 คน เพื่อนำผลที่ได้มาทดสอบค่าอำนาจจำแนกโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับที่ตัดข้อนั้นออก (Item total for Corrected) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษามีข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีจำนวน 39 ข้อ แล้วจึงนำข้อที่ผ่านการทดสอบมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษา

1.2.6 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษา โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของครอนบาค กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้คือ แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษามีค่าความเชื่อมั่น .83

1.3 แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง จำนวน 17 ข้อ

1.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง

1.3.2 สร้างแบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง แบบประเมินผลจำนวน 17 หัวข้อ โดยมีรายละเอียดสำหรับวัด ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน จำนวน 3 ข้อ กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนของนักศึกษาในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน (Process) จำนวน 10 ข้อ และผลผลิตจากการเรียนรู้ของนักศึกษา (Output) ในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน จำนวน 4 ข้อ

1.3.3 นำแบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.3.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกสถานการณ์หรือหัวข้อในการวัดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้สถานการณ์หรือหัวข้อในการวัดที่สามารถวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง จำนวน 17 หัวข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง

1.4 แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 15 ข้อ

1.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ

1.4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 20 ข้อ โดยข้อคำถามในแบบวัดความพึงพอใจต้องครอบคลุมกระบวนการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษา

1.4.3 นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.4.5 ผู้วิจัยนำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้ข้อคำถามที่สามารถวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 18 ข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.4.6 นำแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ไปทดลองใช้กับนักศึกษารายวิชาสันติศึกษากับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน เพื่อนำผลที่ได้มาทดสอบค่าอำนาจจำแนกโดยหาความสอดคล้องระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งหมดที่ตัดข้อนั้นออก (Item total for Corrected) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีจำนวน 15 ข้อ แล้วจึงนำข้อที่ผ่านการทดสอบมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.4.7 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของครอนบาค กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้คือ แบบวัดเจตคติด้านสันติศึกษามีค่าความเชื่อมั่น .85

1.5 แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

1.5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1.5.2 สร้างแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยมีรายละเอียดข้อมูลการบันทึกที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น พื้นฐานครอบครัว

ความสนใจในอดีต และปัจจุบัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

1.5.3 นำแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.5.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกสถานการณ์หรือหัวข้อในการวัดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6 แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal) จำนวน 2 ข้อ

1.6.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal)

1.6.2 สร้างแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal) โดยมีรายละเอียดสำหรับการบันทึก ได้แก่ การแสดงออกทางด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี เช่น การไม่ขัดแย้งกัน การไม่ทำร้ายร่างกาย การลดความขัดแย้ง

1.6.3 นำแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.6.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกหัวข้อในการบันทึกที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้หัวข้อในการบันทึกที่สามารถวัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 2 หัวข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้

1.7 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

1.7.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์

1.7.2 สร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียดข้อมูลกับข้อคำถามในการสัมภาษณ์ทั้งคำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด การบันทึกที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น พื้นฐานครอบครัว ความสนใจในอดีต และปัจจุบัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

1.7.3 นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.7.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกสถานการณ์หรือหัวข้อในการวัดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้แบบบันทึกการสัมภาษณ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.8 แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม ของผู้วิจัยต่อการสอนตามรูปแบบการสอนสันติศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

1.8.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสนทนากลุ่ม

1.8.2 สร้างแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการเรียนรายวิชาสันติศึกษา และเจตคติต่อผู้สอนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

1.8.3 นำแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

1.8.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกสถานการณ์หรือหัวข้อในการวัดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่มนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.9 แบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษา เป็นแบบประเมินผลของอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.9.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลรูปแบบการสอน

1.9.2 สร้างแบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 20 ข้อ โดยข้อคำถามครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบการสอนสันติศึกษา กระบวนการสอนตามรูปแบบการสอน และมีความสอดคล้องกับนิยาม

1.9.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกได้ข้อคำถามที่สามารถประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 17 ข้อ มาจัดพิมพ์เป็นแบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

2. เกณฑ์การประเมิน และการตรวจสอบข้อมูล

เกณฑ์การประเมินและการตรวจสอบข้อมูล มีดังต่อไปนี้

2.1 แบบวัดความรู้สันติศึกษาของนักศึกษา จำนวน 52 ข้อ มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้
(บุญเรียง ขจรศิลป์ , 2543 : 76)

ทำคะแนนได้ร้อยละ 80 ของจำนวนข้อทั้งหมดขึ้นไป หมายถึง มีความรู้มาก

ทำคะแนนได้ร้อยละ 65 - 79 ของจำนวนข้อทั้งหมด หมายถึง มีความรู้ปานกลาง

ทำคะแนนได้ต่ำกว่าร้อยละ 64 ของจำนวนข้อทั้งหมด หมายถึง มีความรู้น้อย

2.2 แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา จำนวน 39 ข้อ มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้
(Best, 1981 : 182 - 183)

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง มาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง น้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

2.3 แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษา จากการประเมินของอาจารย์ผู้สอน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubrics Assessment) จำนวน 17 ข้อ จำนวนคะแนนเต็ม 51 คะแนน แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน 2) กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนของนักศึกษา (Process) ในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน 3) ผลผลิตจากการเรียนรู้ของนักศึกษา (Output) ในการจัดการความขัดแย้งจากกรณีศึกษาในชั้นเรียน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543 : 76) มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

คะแนน 3 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 2 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 1 หมายถึง น้อย

คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ

ทำคะแนนได้ร้อยละ 80 ของจำนวนข้อทั้งหมดขึ้นไป หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งมาก

ทำคะแนนได้ร้อยละ 65 - 79 ของจำนวนข้อทั้งหมด หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งปานกลาง

ทำคะแนนได้ต่ำกว่าร้อยละ 64 ของจำนวนข้อทั้งหมด หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งน้อย

2.4 แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 15 ข้อ มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้ (Best, 1981 : 182 - 183)

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจระดับมากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง พึงพอใจระดับมาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง พึงพอใจระดับปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง พึงพอใจระดับน้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง พึงพอใจระดับน้อยที่สุด

2.5 แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำกรอบแนวคิดในการวิจัย และใช้แนวทางการสังเกต 6 ประเภท (สุภาภรณ์ จันทวานิช, 2531 : 50 – 52) ในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสอนกระบวนการเรียนรู้บนฐานสันติศึกษา และผลที่เกิดขึ้นจากสอนและกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การแสดงออก (acts) เช่น การฟัง การพูด การตั้งคำถาม วิธีการสื่อสารของผู้สอน สีนัยท่าทางในขณะที่ทำกิจกรรมของผู้เรียนและผู้สอน

2. กิจกรรม (activities) เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ อาทิ การฝึกสมาธิ การจัดการความขัดแย้ง การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ การเสวนา การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย วิธีการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง เป็นต้น

3. ความหมาย (meaning) คือ การที่อาจารย์และนักศึกษายธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับการกระทำ และ/หรือกิจกรรม เป็นการให้ความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้สอน และการวิเคราะห์เนื้อหาในการเขียนบันทึก (Experiential Learning Journal)

4. ความสัมพันธ์ (relationship) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน หรือผู้เรียนกับคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาการ หรือบุคคลต้นแบบ เป็นต้น

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) เป็นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักศึกษา การทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การสานเสวนาในชั้น

เรียน การฝึกการจัดการความขัดแย้ง การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย การวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ การไปเรียนนอกสถานที่ เป็นต้น

6. สภาพสังคม (setting) เช่น บรรยากาศ สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่มีการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ ในห้องเรียน สวนสาธารณะต่าง ๆ สถานที่ฝึกอบรม เป็นต้น

2.6 แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal) จำนวน 2 ข้อ ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Denzin, 1978 : 293 - 304) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เจาะลึกและการสังเกต

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่ และบุคคล

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) การใช้ทฤษฎีประกอบหลายมุมมอง เพื่อตรวจสอบว่าการใช้แนวคิดทฤษฎีว่ามีผลต่อการตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่

2.7 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth Interview) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Denzin, 1978 : 293 - 304) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เจาะลึกและการสังเกต

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่ และบุคคล

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) การใช้ทฤษฎีประกอบหลายมุมมอง เพื่อตรวจสอบว่าการใช้แนวคิดทฤษฎีว่ามีผลต่อการตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่

2.8 แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Denzin, 1978 : 293-304) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เจาะลึกและการสังเกต

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่ และบุคคล

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) การใช้ทฤษฎีประกอบหลายมุมมอง เพื่อตรวจสอบว่าการใช้แนวคิดทฤษฎีว่ามีผลต่อการตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่

2.9 แบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 17 ข้อ มีเกณฑ์ในการประเมินดังนี้ (Best, 1981 : 182 - 183)

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง มาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง น้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติที่ใช้หาค่าคุณภาพเครื่องมือ

3.1.1. การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence Indexes หรือ IOC) (สุวิมล ติรกานันท์, 2550 : 165)

3.1.2 การหาค่าอำนาจจำแนกโดยหาความสอดคล้องระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับที่ตัดข้อนั้นออก (Item total for Corrected) ซึ่งคำนวณได้จากสูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551 : 112)

3.1.3 การค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งคำนวณได้จากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Friedenberg Lisa, 1995 : 156)

3.1.4 การหาค่าความง่าย (Difficulty) ของข้อสอบแบบวัดความรู้สันติศึกษา โดยใช้วิธีทางสถิติแบบ P (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542 : 210)

3.1.5 การค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อสอบแบบวัดความรู้สันติศึกษา ด้วยวิธีของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน โดยใช้สูตร KR – 20

3.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 วิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย สรุปข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.2.2 วิเคราะห์ความรู้ด้านสันติศึกษาจากแบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษาโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าร้อยละ (%) และเปรียบเทียบความรู้ด้านสันติศึกษา ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา (t-test dependent)

3.2.3 วิเคราะห์เจตคติต่อวิชาสันติศึกษาจากแบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และประมวลข้อสรุปจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.2.4 วิเคราะห์ความสามารถในการจัดการความขัดแย้งจากแบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าร้อยละ (%) และประมวลข้อสรุปจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.2.5 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาจากแบบประเมินผลความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) มาวิเคราะห์ และประมวลข้อสรุปจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.2.6 วิเคราะห์ถอดบทเรียนการเรียนรู้หลังปฏิบัติการ (After action review : AAR) การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา หลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยเสร็จสิ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

3.2.7 วิเคราะห์การประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาจากแบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) มาวิเคราะห์และประมวลข้อสรุปจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาเป็นการศึกษาจากการสนทนากลุ่มในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชา 2 รายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา จำนวน 5 คน รวม 3 ครั้ง ช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหารายวิชา ต้องคำนึงถึงการที่ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการตระหนักรู้ในคุณค่าของมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ที่ปราศจากอคติ ความขัดแย้ง และความรุนแรง และยังสามารถนำแนวคิดสันติศึกษาไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนได้

2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชา มีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง การเปลี่ยนแปลงการขัดแย้ง และวิธีการทางสันติวิธี นอกเหนือจากเนื้อหาวิชาที่มีอยู่

3. ออกแบบกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชา วิธีการสอน ขั้นตอนการสอน โดยเป็นกิจกรรมที่เน้นการมีประสบการณ์ตรง การปฏิบัติจริง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้

4. ออกแบบหรือคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนฐานสันติศึกษา

5. ออกแบบวิธีการประเมินผล โดยผู้เรียน ผู้สอน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ได้แก่ การประเมินความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย รวมถึงการใช้การบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (Experiential Learning Journal) เป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน

6. การยกร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 8 แสดง ขั้นตอนที่ 2 (D₁) การวิจัยและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา และตารางที่ 11 สรุปขั้นตอนที่ 2 (D₁) การวิจัยและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 8 แสดง ขั้นตอนที่ 2 (D₁) การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา

ตารางที่ 11 สรุปขั้นตอนที่ 2 (D₁) การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย					
1.1 สังเคราะห์รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	วิเคราะห์เอกสาร	เอกสารข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นที่ 1	แบบวิเคราะห์เอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	โครงร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. เพื่อยกร่างแบบจำลองการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	-สนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ด้วยอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา จำนวน 5 คน จำนวน 1 ครั้ง	บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion)	แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	ข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบ	- ตรวจสอบรูปแบบการสอนสันติศึกษา โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทำการรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาฯ ก่อนนำไปทดลองใช้	- แนวทางการบันทึกการตรวจสอบและรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของผู้เชี่ยวชาญ	-แนวทางการบันทึกการตรวจสอบและรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของผู้เชี่ยวชาญ	-ผลการตรวจสอบและรับรองรูปแบบการสอนและข้อเสนอแนะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	โครงร่างรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญสันติศึกษา

3. ขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูลเอกสาร

1. รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. แบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา แบบประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา

แหล่งข้อมูลบุคคล

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นนักศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 82 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 49 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา

การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมก่อนการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้วิจัยได้เตรียมการทดลองโดยใช้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 82 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 49 คน

2. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

2.1 ขอเอกสารจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

2.2 ชี้แจงรายละเอียดการใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ให้กับนักศึกษา และทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน วิธีเรียน การประเมินผล และกิจกรรมที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ

2.3 แนะนำนักศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา

2.4 ชี้แจงเกณฑ์การประเมินผลให้นักศึกษาเข้าใจถึงการประเมินผลความรู้ด้านสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา

2.5 ทดสอบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา ก่อนเรียนเนื้อหาในครั้งที่ 1

2.6 ทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา ตามแผนที่กำหนด โดยมีการเก็บข้อมูลแบบประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง เป็นจำนวน 10 สัปดาห์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เรียน จำนวน 16 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ทดสอบความรู้ด้านสันติศึกษา แบบประเมินเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา แบบประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา การเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 131 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เรียน จำนวน 16 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของนักศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในครั้งที่ 10

4. การจัดสนทนากลุ่มผู้เรียน จำนวน 12 คน รวม 2 ครั้ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลการใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

รายละเอียดขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา สรุปได้ดัง ตารางที่ 12 สรุปการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย แผนภูมิที่ 9 แสดงขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา และตารางที่ 13 สรุปขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 สรุปการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	
	แบบประเมินผลเชิงปริมาณ	แบบประเมินผลเชิงคุณภาพ
ก่อนการทดลอง (ครั้งที่ 1)	-แบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา -แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง -	- แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ - แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
ระหว่างการทดลอง (ครั้งที่ 2 – ครั้งที่ 9)	-แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง	- แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ - แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม - แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก
หลังการทดลอง (ครั้งที่ 10)	-แบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา -แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง - แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา - แบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา	- แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ - แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม - แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก - แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

แบบแผนการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยในชั้นเรียน

แบบแผนการทดลอง ใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยในชั้นเรียน ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลอง ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การทดลอง : เพื่อเปรียบเทียบความรู้ด้านสันติศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

1.1 ใช้แบบแผนการทดลอง The One-Group Pretest–Posttest Design (Campbell and Stanley, 1963: 7) ดังนี้

	O ₁	X	O ₂
--	----------------	---	----------------

O₁ หมายถึง การวัดความรู้ด้านสันติศึกษาก่อนการทดลอง

X หมายถึง การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา

O₂ หมายถึง การวัดความรู้ด้านสันติศึกษาหลังการทดลอง

1.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยการหาค่า t-test แบบ dependent

2. วัตถุประสงค์การทดลอง : เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านสันติศึกษา ระหว่างการทดลองและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

2.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าร้อยละ (%)

รายละเอียดการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียนรายวิชาสันติศึกษาที่เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง จำนวน 2 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล และรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.1 การทดสอบความรู้ด้านสันติศึกษา โดยการใช้แบบทดสอบสันติศึกษา จำนวน 52 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบทดสอบสันติศึกษา ก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) โดยการสถิติทดสอบที (t-test) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจสันติศึกษาของนักศึกษาแต่ละคน

3.2 การประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง โดยการประเมินผลตามแบบประเมินผลความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ตามเกณฑ์การประเมิน (Rubrics

Assessment) จำนวน 17 ข้อ ช่วงคะแนน 0 - 51 คะแนน การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลของอาจารย์ผู้สอนและผู้วิจัย เป็นจำนวน 10 ครั้ง

3.3 การสอบถามเจตคติต่อวิชาสันติศึกษาของผู้เรียน หลังเรียน (Posttest) โดยใช้เทคนิคการวัดเจตคติของลิเกิร์ต จำนวน 5 ช่วงคะแนน จำนวน 39 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย บทความทางด้านสันติศึกษาและสันติวิธี ที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ประเมินผลจากแบบสอบถามเจตคติหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลของนักศึกษาแต่ละคนมาศึกษาวิเคราะห์เจตคติต่อวิชาสันติศึกษาของผู้เรียน

3.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนทั้ง 2 รายวิชา จำนวน 131 คน รวมจำนวน 10 ครั้ง โดยนำกรอบแนวคิดในการวิจัย และใช้แนวทางการสังเกต 6 ประเภท (สุภางค์ จันทวานิช, 2531 : 50 – 52) ในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้บนฐานสันติศึกษา และผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การแสดงออก (acts) เช่น การฟัง การพูด การตั้งคำถาม วิธีการสื่อสารของผู้สอน สีน้หน้าท่าทางในขณะที่ทำกิจกรรมของผู้เรียนและผู้สอน
2. กิจกรรม (activities) เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ อาทิ การฝึกสมาธิ การจัดการความขัดแย้ง การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ การเสวนา การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย วิธีการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง เป็นต้น
3. ความหมาย (meaning) คือ การที่อาจารย์และนักศึกษอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับการกระทำ และ/หรือกิจกรรม เป็นการให้ความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้สอน และการวิเคราะห์เนื้อหาในการเขียนบันทึก (Experiential Learning Journal)
4. ความสัมพันธ์ (relationship) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน หรือผู้เรียนกับคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยากร หรือบุคคลต้นแบบ เป็นต้น
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) เป็นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักศึกษา การทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การสานเสวนาในชั้นเรียน การฝึกการจัดการความขัดแย้ง การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย การวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ การไปเรียนนอกสถานที่ เป็นต้น

6. สภาพสังคม (setting) เช่น บรรยากาศ สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่มีการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ ในห้องเรียน สวนสาธารณะต่าง ๆ สถานที่พักผ่อน เป็นต้น

3.5 การเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้สอนในการกำหนดให้นักศึกษาเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal) เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความรู้สึก ความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีต่อเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่ตนเองประสบหรือกำลังประสบอยู่ รวมถึงการพัฒนาตนเองในการจัดการความขัดแย้งด้วยกระบวนการเรียนรู้บนฐานสันติศึกษาและสันติวิธี การเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) จากกระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษา ให้ผู้เรียนได้ทบทวน ไตร่ตรอง สะท้อนตนเองออกมาเป็นตัวอักษร เป็นจำนวน 10 ครั้ง

3.6 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียน (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น พื้นฐานครอบครัว ความสนใจในอดีต และปัจจุบัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experiential Learning Journal) และผลการประเมินนักศึกษาจากอาจารย์และเพื่อน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้เรียนจำนวน 16 คน รวม 2 ครั้ง ที่มีระดับการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันโดยดูจากตารางเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงจาก Pretest กับ Posttest ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ และการสัมภาษณ์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย 4 คน ระดับปานกลาง 4 คน ระดับมาก 4 คน และระดับมากที่สุด 4 คน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละระดับ โดยการคัดเลือกนักศึกษา 16 คน จากชั้นเรียนของกรณีตัวอย่างที่ศึกษาทั้ง 2 มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในเชิงลึกมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 การสนทนากลุ่มผู้เรียน (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มผู้เรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละกรณีตัวอย่าง จำนวน 12 คน รวม 2 ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการเรียนรายวิชาสันติศึกษา และเจตคติต่อผู้สอน ซึ่งผู้วิจัยได้นัดหมายเพื่อสนทนากลุ่มผู้เรียนหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละวิชา โดยการวางแผนการสนทนา เวลา สถานที่ ผู้ร่วมสนทนา จัดเตรียมแนวคำถาม นัดหมาย เชิญสมาชิก จัดสนทนากลุ่ม บันทึกเสียง และทำการบันทึก

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากการวิจัยเป็นแบบบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

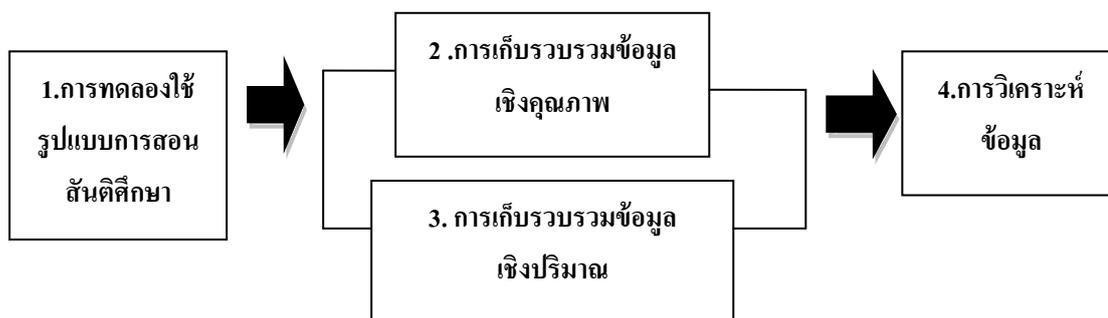
3.8.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ จากการเก็บข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จากแบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. การวิเคราะห์ความรู้ด้านสันติศึกษาของผู้เรียนจากการทดสอบแบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา โดยใช้แบบวัดความรู้สันติศึกษา จำนวน 52 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบทดสอบสันติศึกษา ก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Prottest) จำนวน 10 ครั้ง โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลที่ใช้กระบวนการสันติศึกษา ความรู้ความเข้าใจสันติศึกษา

2. การวิเคราะห์เจตคติต่อวิชาสันติศึกษาของผู้เรียนจากการแบบวัดเจตคติ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแบบวัดเจตคติของลิเกิร์ต จำนวน 5 ช่วงคะแนน จำนวนทั้งหมด 39 ข้อ หลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนจำนวน 10 ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ที่มีต่อความขัดแย้ง และความรุนแรง และการจัดการความขัดแย้ง

3. การวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของผู้เรียน จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการประเมินผลตามแบบประเมินผลความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง จำนวน 17 ข้อ เป็นจำนวน 10 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลของอาจารย์ผู้สอนและผู้วิจัย

3.8.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม แบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ผู้วิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นต่าง ๆ ในกรอบแนวคิดของการวิจัย อันได้แก่ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยเกื้อหนุนของสันติศึกษาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน และผลของการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย นำมาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

แผนภูมิที่ 9 แสดงขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา

ตารางที่ 13 สรุปขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	1. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดการใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย 2. ทดสอบวัดความรู้สันติศึกษาก่อนการทดลอง 3. ดำเนินการทดลองโดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง การเขียนแบบบันทึก ประสพการณ์การเรียนรู้และการเก็บข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนจำนวน 10 ครั้งๆ 3 ชั่วโมง /10 สัปดาห์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เรียน	นักศึกษา รายวิชาการ แปลงเปลี่ยน ความขัดแย้ง โดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 82 คน และ นักศึกษา รายวิชาการ จัดการความ ขัดแย้งใน ชีวิตประจำวัน สถาบันการ จัดการปัญญา ภิวัดน์ จำนวน 49 คน	1. รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย 2. แบบวัดความรู้ด้านสันติศึกษา 3. แบบวัดเจตคติต่อวิชาสันติศึกษา 4. แบบวัดความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง 5. แบบบันทึกประสพการณ์การเรียนรู้	1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าร้อยละ (%) 3. บรรยายเชิงพรรณนา	ได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน

ตารางที่ 13 สรุปขั้นตอนที่ 3 (R₂) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	4. ทดสอบความรู้ด้านสันติศึกษาแบบประเมินเจตคติต่อวิชาสันติศึกษาแบบประเมินความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในครั้งที่ 10	นักศึกษา รายวิชาการ แปลงเปลี่ยน ความขัดแย้ง โดยสันติวิธี มหาวิทยาลัย มหิดล จำนวน 82 คน และ นักศึกษา รายวิชาการ จัดการความ ขัดแย้งใน ชีวิตประจำวัน สถาบันการ จัดการปัญญา ภิวัตน์ จำนวน 49 คน	แบบ บ วั ค ความรู้ด้าน สันติศึกษา แบบประเมิน เจตคติต่อวิชา สันติศึกษา แบบประเมิน ความสามารถ ในการจัดการ ความขัดแย้ง และแบบ บ บันทึก ประสบการณ์ การเรียนรู้	1. หาค่า t- test แบบ dependent 2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D) และค่า ร้อยละ (%) 3. บรรยาย เชิงพรรณนา	ข้อมูลผลการ ทดลองใช้ รูปแบบการ สอนสันติศึกษา ใน สถาบันอุดมศึกษา ในชั้นเรียน
	5.การจัดสนทนา กลุ่มผู้เรียน จำนวน 2 ครั้ง เพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล การใช้รูปแบบการ สอนสันติศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา ไทย	นักศึกษากลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 12 คน	บันทึกการ สนทนากลุ่ม	บรรยาย เชิงพรรณนา	ข้อมูลผลการ ทดลองใช้ รูปแบบการ สอนสันติศึกษา ใน สถาบันอุดมศึกษา ในชั้นเรียน

4. ขั้นตอนที่ 4 (D) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา

เพื่อพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมี วัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
2. เพื่อประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย และรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูลเอกสาร

1. ผลการประเมินความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง
2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของนักศึกษารายวิชาสันติศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
3. แบบประเมินผลรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูลบุคคล

1. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน อาจารย์ประจำและผู้บริหารหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ รวมจำนวน 4 คน
2. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย จากแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยของผู้เรียน จากแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ เพื่อทำการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาที่พัฒนาขึ้นมา หลังจากการเข้าร่วมการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียนของนักศึกษาแต่ละคน

การพัฒนาการสอนสันติศึกษา โดยการประชุมสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้สอนและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา การประเมินผล การขอข้อเสนอแนะ และการสรุปการวิจัย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 การถอดบทเรียนการจัดการสหศึกษากลุ่มอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการประชุมสหศึกษากลุ่มอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบการสอนแบบสันติศึกษา (Peace Studies) ในระดับอุดมศึกษาที่ได้จากการศึกษาวิจัยให้อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาได้ร่วมการประเมินพิจารณาและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและความเหมาะสมในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยกำหนดจัดการประชุมจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่

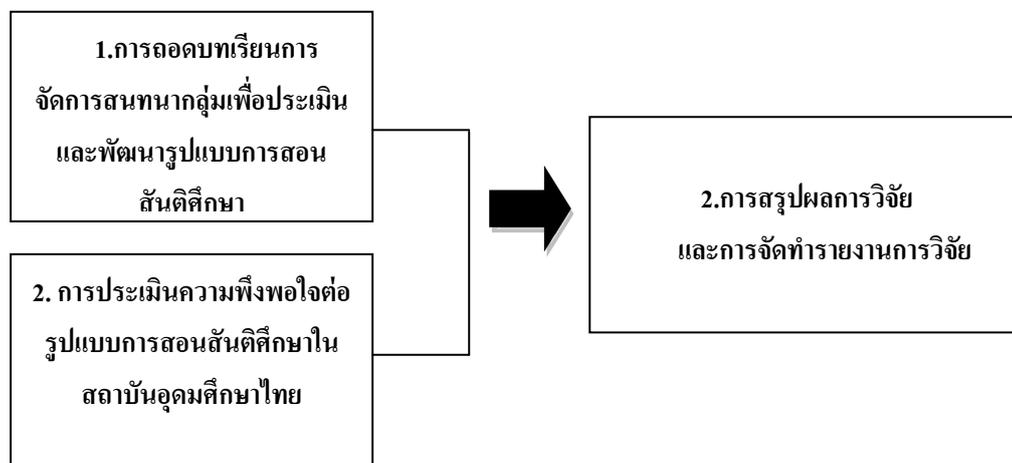
ครั้งที่ 1 วันที่ 8 พฤษภาคม 2557 การประชุมสหศึกษากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน อาจารย์ประจำและผู้บริหารหมวดวิชาศึกษาทั่วไป รวมจำนวน 4 คน ณ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ครั้งที่ 2 วันที่ 15 พฤษภาคม 2557 การประชุมสหศึกษากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี รวมจำนวน 4 คน ณ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

4.2 การประเมินผลและรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษา การประเมินรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย และการรับรองรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติศึกษา

4.3 การสรุปผลการวิจัย และการจัดทำรายงานการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสันติศึกษา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ทำงานด้านสันติศึกษา และสันติวิธีในประเทศ ผลการสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้สอนรายวิชาสันติศึกษา และผลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนซึ่งนับเป็นผลจากการจัดการเรียนรู้สันติศึกษาในสองรายวิชา

ขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา สรุปได้ดัง แผนภูมิที่ 10 แสดงขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา และตารางที่ 14 สรุปขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา

แผนภูมิที่ 10 แสดงขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา

ตารางที่ 14 สรุปขั้นตอนที่ 4 (D₂) การปรับปรุงรูปแบบการสอนสันติศึกษา

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการดำเนินการ
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย					
1.1 เพื่อถอดบทเรียนการจัดการสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา	การจัดสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษาเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา	การประชุมสนทนากลุ่ม	แบบบันทึกการถอดบทเรียนการสนทนากลุ่ม	. บรรยายเชิงพรรณนา	บทเรียนการจัดการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินและพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	การประเมินรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	แบบประเมินรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	แบบประเมินรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย	1. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 2. บรรยายเชิงพรรณนา	การสรุปผลการพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาและการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์